

Journal of Social Intervention: Theory and Practice –
2009 – Volume 18, Issue 2, pp. 99–109
URN:NBN:NL:UI:10-1-100070

ISSN: 1876-8830

URL: <http://www.journalsi.org>

Publisher: Igitur, Utrecht Publishing & Archiving
Services in cooperation with Utrecht University of
Applied Sciences, Faculty of Society and Law

Copyright: this work has been published under a
Creative Commons Attribution-Noncommercial-No
Derivative Works 3.0 Netherlands License

Onderwijsraad, **De stand van educatief Nederland**

2009. Den Haag: Onderwijsraad, 2009, 176 p.

ISBN 978 90 77293 86 7, € 20. Te downloaden

via <http://www.onderwijsraad.nl/upload/publicaties/528/documenten/stand-van-educatief-nederland-2009.pdf>.

**Verdeeld verleden, gedeelde toekomst? Bijdragen
aan het debat over integratie.** *Socialisme &*

Democratie, 1/2, 2009, 121 p., € 9,50. Te

downloaden via [http://www.denhaag.pvda.](http://www.denhaag.pvda.nl/upload/docs/integratienummer_socialisme_en-democratie_2009_1_2_1_.pdf)

[nl/upload/docs/integratienummer_socialisme_en-democratie_2009_1_2_1_.pdf](http://www.denhaag.pvda.nl/upload/docs/integratienummer_socialisme_en-democratie_2009_1_2_1_.pdf).

WRR, **Vertrouwen in de school. Over de uitval van**

'overbelaste' jongeren. Amsterdam: Amsterdam

University Press, 2009, 304 p. ISBN 978 90 8964

105 2, € 45,00. Te downloaden via [http://www.](http://www.wrr.nl/content.jsp?objectid=4769)

[wrr.nl/content.jsp?objectid=4769](http://www.wrr.nl/content.jsp?objectid=4769).

BOOKS

ZORGEN OM HET ONDERWIJS:

TON NOTTEN

TUSSEN UITVAL EN INTEGRATIE

In de eerste maanden van 2009 zagen we drie bijdragen aan het publieke debat over onderwijs en integratie voorbijkomen die naar hun invalshoeken weinig met elkaar gemeen leken te hebben. Met de eerste discussie had ik zijdelings te maken. Een jaar geleden vernam ik van Pieter Winsemius

dat hij leiding gaf aan een onderzoek van de WRR (Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid) over *voortijdig schoolverlaten* (Winsemius, Tiemeijer, Van den Berg, Jager-Vreugdenhil & Reekum, 2008). Aan het eindrapport moesten we tezamen in Rotterdam maar eens aandacht besteden,

BOOKS

meenden we, de stad waar schooluitval het grootst is van het hele land.¹ De tweede bijdrage werd geleverd door een advies van de Onderwijsraad. Dat minder dikke rapport kreeg verhoudingsgewijs minder aandacht, hoewel de kwestie waar het om draaide belangrijk was: hoe krijgen we meer positieve belangstelling en private *waardering voor het onderwijs*? En tenslotte was er het al een jaar durend gesappel in de Partij van de Arbeid rond de resolutie van haar voorzitter over het vraagstuk waarover andere partijen, vooral ter rechterzijde, zulke kloeke standpunten innemen dan wel slim hun mond houden: *integratie*. Dat debat kreeg medio maart zijn afsluiting.

Volwassenen, kinderen én jongeren zijn de laatste tweehonderd jaar steeds massaler naar school gegaan. Begrijpelijk: diploma's zijn de toegangskarten bij uitstek geworden tot de maatschappij. De oude Leerplichtwet van 1900 is deels opgevolgd door wetgeving die een startkwalificatie op 21-jarige leeftijd vereist, eventueel te bereiken door evc-trajecten (elders/eerder verworven competenties), een alternatieve weg die gaat duren tot de 27ste verjaardag: werk en/of school, zonder recht op bijstand. Driekwart van de zeventien-, achttienjarigen bezoekt de school steeds langer. Voeg daar het levenslange en het levensbrede leren aan toe: wat een vooruitgang!

Voortijdig schoolverlaten is er het pijnlijke contrapunt van. Vooral in de

vier grote steden vormen een te vroege schoolkeuze, schoolhaat, falend onderwijs, ouderlijke onverschilligheid, een afwezige startkwalificatie en een vroeg gestarte criminele carrière een taai probleem. Eerst enkele cijfers uit het WRR-rapport dat aan deze problematiek in meer dan een opzicht dramatische aandacht wijdt. Van de 200.000 kinderen die jaarlijks het secundair onderwijs instromen, blijkt ongeveer een kwart vroeg of laat in hun schoolcarrière uit te vallen. Kijken we alleen naar het (v)mbo, dan is het beeld pregnanter: van de 110.000 instromers valt in de grote steden eenderde tot veertig procent uit.² Die *drop-out* is weliswaar aan het dalen, maar dat gaat met kleine stapjes. Ongeveer een kwart van de schooluitvallers schrijft zich later overigens opnieuw in, bijvoorbeeld na een tijdje te hebben gewerkt. En komt uiteindelijk goed terecht. *Recurrent education*. Laاتبloeiers.

De uitval is het hoogst bij jongeren van 17 tot 19 jaar, en dramatisch bij het laagste mbo-niveau, en onder allochtonen zijn de percentages aanmerkelijk hoger dan onder autochtonen. In absolute termen is de uitval in het mbo tweemaal zo groot als die in het gehele voorgezet onderwijs, en in relatieve termen zelfs viermaal. En tenslotte neemt de uitval toe met de omvang van de gemeente; in armoedecumulatiegebieden, de toekomstige prachtwijken dus, is de uitval bijna dubbel zo hoog als elders.

Terzijde: het percentage voortijdige schoolverlaters in Nederland, jongeren tot

23 jaar dus die geen startkwalificatie hebben voor eenvoudig handwerk, ligt met 15,5% weliswaar onder het EU-gemiddelde (19,7 procent), maar de meeste landen presteren beter. Het huidige kabinet beloofde op Prinsjesdag 2008 met 39 miljoen euro in 2009 tot 71 miljoen om de schooluitval in 2012 te halveren. (Volgens de Lissabon-afspraken van 2000 had die reductie al eind 2009 bereikt moeten zijn.) Een ander zoetje: de aanvankelijke korting van 155 miljoen op het mbo wordt in 2009 omgezet in een extra inzet van 114 miljoen.

Het taaist zijn de uitvalproblemen bij de groep die het WRR-rapport de "overbelaste jongeren" noemt. Overbelast zijn ze in 2009 in sociaal, moreel en economisch opzicht, en qua huisvesting. De overbelaste vormen zo'n zestig procent van de uitvallers (de rest bestaat gelijkelijk uit "niet-kunners" en "opstappers", aldus het rapport). Ze verdienen aandacht, veel aandacht, aldus de WRR. De problematiek van de overbelaste leerlingen vraagt om een school met een bredere opdracht, een *plusschool*. Eventueel van rijkswege op te zetten – zoals je vroeger de rijkskweekschool en de rijks-hbs had.

Structuur en verbondenheid: dat soort pedagogische steun moeten de scholen bieden, aldus Winsemius en zijn onderzoekers. Het onderwijs aan zulke leerlingen, de overbelaste risicjongeren, lukt beter als onderwijsprofessionals samenwerken in *kernteams* die elke leerling naar een plaatsje in de maatschappij begeleiden. *Managers*

in de scholen moeten de *frontlijnwerkers* daarin steunen en hen beschermen tegen "onbezonnen interventies" van buitenaf, van de *beleidskokers*, zoals ze in het WRR-rapport misprijzend heten. En tenslotte adviseert de Raad *practice based innovation*, niet langdurige en stroperige vernieuwingen die pas gestart kunnen worden zodra hun effectiviteit en succes *vooraf* wetenschappelijk en dus voorspelbaar zijn vastgesteld. Zoals het overigens nooit in het onderwijs gaat, maar dat terzijde – nee, praktijk – en vooral innovatiegericht onderzoek moet uitkomst bieden.

Structuur en verbondenheid. Vrij vertaald kunnen we het voorgestelde plusschoolmodel van de WRR een kruising noemen van de horizontale brede school (in Groningen ook wel de vensterschool geheten) en de verticale magneetschool. Horizontaal en breed: zie de dag- en wijkarrangementen; verticaal, dat wil zeggen in de diepte gaand met een aantrekkelijke thematiek (vandaar die magneetmetafoor: ict, sport, muziek en dergelijke). De Raad suggereert geen revolutionaire plannen, maar stapsgewijze, nogmaals: pedagogisch geïnspireerde verschuivingen. Scholen *mogen* meedoen, en dan verdienen ze extra financiële steun, er is geen dwang of verplichting om "sociaal-emotionele" hulpdiensten in het leven te roepen (zoals die er in het vmbo al heel wat zijn). Dat zijn vernieuwingen die volgens de WRR binnen de grenzen van Artikel 23 van de Grondwet beproefd kunnen worden – het

BOOKS

artikel over vrijheid van richting en inrichting van het onderwijs dat alleen door veel overleg en slimme lokale politiek valt te ontdoen van zijn rampzalige gevolgen: de concentratie en vermarkting van probleemleerlingen in probleemscholen in probleemwijken. Aan de bestaande etnische segregatie valt niets te doen in Nederland, want dat is discriminatie. De WRR zal pasgeleden met genoeg kennisgenomen hebben van het initiatief van de gemeente Nijmegen waar een combinatie mogelijk wordt van (1) de spreiding, over wijken en scholen, van leerlingen naar het inkomen en het opleidingsniveau van de ouders, en van (2) hun vrijheid van schoolkeuze en (3) het neerdrücken van het aandeel risicoleerlingen (tot maximaal eenderde) per klas. In Nijmegen wordt vanaf heden het gevaar bestreden van zwarte, al dan niet plusscholen die *afvoerputjes* dreigen te worden van het beroepsonderwijs van enkele "betere" wijken verderop.

Het verbaasde sommige lezers van het rapport van Winsemius c.s. dat de WRR zich met zijn uiteenzetting nogal exclusief op het beleidsterrein van het onderwijs begeeft en niet de kans grijpt om verschillende sectorale aanpakken (onderwijs, huisvesting, justitie, volksgezondheid, integratie) tegen elkaar af te wegen. "Daarin faalt dit rapport, en daarmee is de WRR een onderdeel van de Haagse verkokering geworden", heette het in een krantenartikel waarvan de onderwijssocioloog Jaap Dronkers een van de auteurs was. Het

WRR-rapport straalde overigens een minzame, opvoedende warmte uit waarvan menige school en leraar minder gediend zijn. Bij docenten bijvoorbeeld die menen dat er teveel maatschappelijke problemen over de muur van de school worden gegooid, met een dwingend briefje eraan: *TvdS* (een taak voor de school). Nee, dan ging het twee weken later verschenen advies van de Onderwijsraad verder. Een elke vier jaar verschijnend verslag over de stand van zaken in het vaderlandse onderwijs, onder meer aan de hand van een internationale vergelijking, en waarbij ook de voortgang van de resultaten van het lopende beleid en van eerdere adviezen van de Raad betrokken wordt.

De Onderwijsraad meent dat er, in reactie op de gestegen prestaties van Nederlandse leerlingen in internationale peilingen, meer aandacht is gekomen voor het belang van taal en rekenen als onderdeel van de kwalificerende functie van het onderwijs, en daarnaast voor de socialiserende functie ervan, bijvoorbeeld de burgerschapsvorming. De tijd is volgens de Raad rijp voor een systematisch meerjarenontwikkelingsplan dat mikt op een voor alle leerlingen gelijke kern van burgerschap met daaromheen een ruim aanbod waaruit scholen vrij kunnen kiezen. De socialiserende en de kwalificerende taken van het onderwijs staan overigens soms op gespannen voet met elkaar, erkent de Onderwijsraad.

Interessant is voorts het voorstel van de Raad om de maatschappij sterker te betrekken

bij het onderwijs. Meer investeren in kennis vraagt ten eerste om meer publieke belangstelling voor het onderwijs. Bijna driekwart van de bevolking vindt dat men redelijk, goed of zeer goed op de hoogte is van wat jongeren op school leren en moeten leren. Niettemin is de stemming in het land over het onderwijs veelal negatief. Er zou volgens de Onderwijsraad daarom meer positieve identificatie en *commitment* met het onderwijs moeten komen, en hij spreekt daar in het bijzonder de voorhoedes op alle maatschappelijke terreinen op aan. Die moeten meervoudig bij het onderwijs betrokken worden. In elke onderwijssector, van het primair tot het hoger beroepsonderwijs, moet er een voorziening komen, die de Raad een "ontvangststructuur" noemt, en die hoog aangeschreven deskundigen en vaklieden, en opinieleiders van lokale en regionale maatschappelijke voorhoedes de mogelijkheid biedt iets inhoudelijks te betekenen voor alle onderwijsinstellingen. Zo kunnen deze vooraanstaande mensen hun verantwoordelijkheid voor toekomstige generaties waarmaken.

De Raad meent in het verlengde daarvan dat er meer openbare debatten over onderwijs en educatie moeten komen, opgezet door mensen die de idee ondersteunen dat onderwijs een verantwoordelijkheid is van *alle* burgers. Dit pleidooi krijgt een voor ons land nog ongebruikelijke invulling. Er moet, aldus de Onderwijsraad, niet alleen meer publieke financiering komen van vooral het

kleuter- en het voortgezet onderwijs, waaraan vergelijkenderwijs per leerling te weinig geld wordt uitgegeven, er zou bovendien meer *privaat* geld ten goede moeten komen aan het hoger onderwijs.

Laten we dit voorstel van de Onderwijsraad eens plaatsen tegen de achtergrond van het feit dat Nederland nog altijd *publiek* onderinvesteert in onderwijs, dat wil zeggen daaraan minder geld uitgeeft dan de 6% van het bbp (bruto binnenlands product) die in de OESO is afgesproken, de Organisatie van Economische Samenwerking en Ontwikkeling van dertig rijke landen. *A big shame* voor een land dat zich graag een kenniseconomie noemt! En daarin zou volgens het Lissabon 2000-akkoord verandering moeten komen. Anderzijds is de private inbreng volgens de Onderwijsraad te gering om de lage publieke uitgaven te compenseren. De vraag is uiteraard hoe zo'n private bijbetaling van het onderwijs te regelen valt – of kan dat aan het vrije spel der krachten worden overgelaten? Een ander voorstel van de Raad betreft het concept van UO, oftewel uitgebreid onderwijs. De effectieve leertijd van leerlingen kan worden verruimd en geïntensiveerd door de onderwijsinstellingen zelf én door andere organisaties zoals huiswerkinstituten. De Onderwijsraad maakt tevens melding van levenslang leren, een ambitie waarvan de OESO ook al vindt dat Nederland tekortschiet. En dat terwijl, voeg ik daaraan toe, ons land in dit opzicht zo'n rijke geschiedenis heeft gehad, in de eerste 35 jaar na de oorlog,

BOOKS

en daarin Europa, de Verenigde Naties, de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) en de OESO zelf krachtig en soms wat drammerig is voorgedaan! Dat is nogal veranderd. De OESO stelt vandaag nuchter vast dat veel meer leerlingen in ons land een hogere of bredere opleiding zouden kunnen volgen als ze niet al op jongere leeftijd uit het onderwijs gestapt, of weggeselecteerd waren.

De Onderwijsraad sluit zich daarbij aan in zijn cynische stelling dat ruim 15 jaar ontmoediging in Nederland van enige herintreding in het onderwijs en van het zogeheten "stapelen" van opleidingen tamelijk effectief zijn gebleken. Sinds het midden van de jaren negentig is het stapelen van opleidingen afgeschaft door een PvdA-minister die zich, nota bene, zelf vanuit de Limburgse mijnschachten omhoog gestudeerd had. Die staatsman, een onderwijseconoom, voerde in 1993 de *tempobeurs* in: onderwijs volgen, en snel een beetje, geen *cakewalks* tussen de scholen! Hij heeft tevens richting gegeven aan een ernstige sanering van alle vormen van onderwijs, zij het vooral in het hbo (11,3%) en het wetenschappelijk onderwijs (54%).³ Bezuinigen in het hoger onderwijs is sindsdien traditie geworden, onder alle ministers die hem, Jo Ritzen, opvolgden. Aan wetenschappelijk onderzoek is in Nederland in de voorbije tien jaar overigens 0 (nul) procent extra uitgegeven.⁴

Onderwijseconomie, dat is bezuinigen. Voorzichtig hoorden we pasgeleden de

minister-president en de huidige minister van OCenW weer pleiten voor tweede-kans-onderwijs. Het woord "stapelen" viel bij die gelegenheid opnieuw, deze keer zonder de verdachtmaking van destijds.

En dan de derde gebeurtenis. "Ook bij de lastigste vraagstukken van integratie blijft naar mijn mening het devies: zoek de verschillen, let op de exacte cijfers en de juiste data, analyseer zo precies mogelijk alle achtergronden en onderdruk de neiging om te generaliseren. Dan is de oplossing nog niet meteen gevonden, dan blijft repressie een optie, maar het gevaar dat het gekozen middel erger is dan de kwaal is dan wel kleiner". Met die vermaning opent Kees Schuyt, voorzitter van de redactieraad van *Socialisme & Democratie*, een special van dat blad met een reeks bijdragen aan het debat over integratie, naar aanleiding van de conceptresolutie van het PvdA-bestuur die de toekomstige koers van die partij over dat onderwerp uitzet. In zekere zin was Wouter Bos, politiek leider van de PvdA en minister van Financiën, er een jaar geleden mee begonnen, door in een interview in *de Volkskrant* van 1 maart 2008 ("Polarisatie is nuttig") op te roepen tot polarisatie, het aanscherpen van het maatschappelijk debat over de lastige aspecten van een samenleving die nieuwkomers begroet. Het recht om te confronteren en om te kwetsen ook – dat moest mogelijk zijn. In het integratievraagstuk, aldus de PvdA-conceptresolutie, komen veel kwesties

en veel gevoelens samen. Tot zo'n 25 jaar geleden was er de multiculturele tolerantie, die een feitelijke verwaarlozing betekende van de échte problemen rond integratie op het vlak van onderwijs, werk en huisvesting, en sinds 2002 kennen we het groeiende onbehagen over de fysieke, economische en maatschappelijke neergang van wijken onder autochtone bewoners ("het is onze wijk niet meer"), maar ook regelrechte discriminatie, stemmingmakerij en ressentiment. En het gemelijke opfokken van die wrok door bepaalde media, politici en de reaguurders van internet.

Voor die kwesties en gevoelens wil het partijbestuur het opnemen. Integratie is een opgave van alle burgers, zo heet het, waarbij de staat in elk geval twee centrale taken heeft: het bewaken van de rechtsstaat, en bijdragen aan verheffing en emancipatie. Wat het eerste betreft slaat de conceptresolutie een stevige toon aan: onze rechtsstaat moet vóór allen dóór allen worden verdedigd. En daarom dient burgerschapsvorming een plaats te hebben in ons onderwijs. Voor een effectief integratiebeleid is daarnaast een publieke sector nodig die bijdraagt aan verheffing en emancipatie: hoogwaardig en sociaal desegregerend onderwijs dat ook voortijdig schoolverlaten bestrijdt, een uitbreiding van het schoolmaatschappelijk werk, goede jeugdzorg en een activerend in plaats van een verzorgend arbeidsmarktbeleid.

De conflicten die zich daarbij voordoen, aldus het partijbestuur, dienen langs drie wegen

te lijf te worden gegaan: door *normeren* (het scheppen en handhaven van wetten en regels), *confronteren* (het benoemen en actief verdedigen van waarden) en *tolereren* (dulden en mensen in hun waarde laten). Dat brengt ons bij het meer specifieke beleid dat de conceptresolutie voorstaat: de stevige aanpak van probleemjongeren, het tegengaan van discriminatie, en het voeren van een subtiel migratiebeleid met inbegrip van een actieve inburgering.

De PvdA erkent maatschappelijk onbehagen, zij wil een veerkrachtig Nederland met een vitale rechtsstaat en een volwaardig burgerschap voor iedereen, de partij mijdt conflicten niet, men kiest voor emancipatie en wil sociale en etnische scheidingen aanpakken. In de twintig artikelen in de dubbeldikke, van vele herhalingen en een lauwe eindredactionele hand voorziene S&D-afl levering valt mij de spanning op tussen de ferme taal die men denkt te moeten aanslaan in het licht van het populisme van sommige partijen en media en de zwijzaamheid van andere, én de welgemeende verwijzingen naar het gedachtegoed van de sociaal-democratie. Zowel de enigszins kritische lezers als de wrokkige waarnemers kijken, denk ik, door het kordate taalgebruik heen. Dat de tweede groep niet mee te krijgen is, is jammer maar niet verwonderlijk. Voor de eerste groep heeft de fundering van de conceptresolutie, de verheffingstraditie, iets gemakkelijks. Waar was de PvdA in de voorbije decennia toen de filosofie van het multiculturalisme de

BOOKS

achterstalligheid in "functionele integratie" (onderwijs, werk, huisvesting) en groeiende politieke boosheid, zeker op grootstedelijk vlak, weinig serieus nam?

Dat zijn gedane zaken, en beter ten halve gekeerd dan ten hele gedwaald. Ik heb twee bedenkingen. Waarom is er tussen deze twee, de ferme taal en de verheffingstheze, niet een grondig onderzoek verricht, onder andere onder de "nieuwe Nederlanders" (volgens de PvdA de nieuwe aanduiding van het etiket "allochtonen" dat, terzijde, van de sociaaldemocratische senator en socioloog Hilda Verweij-Jonker afkomstig is)? De conceptresolutie is een merendeels subtiel en strategisch geschreven werkje, er is niet gekeken naar de feitelijke oorzaken en gestalten van sociaal-etnische segregatie. Dat had zo mooi uitgevoerd kunnen worden in samenwerking met de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (RMO) die nagenoeg het zelfde jaar – van maart 2008 tot maart 2009 – van zijn speurwerk verslag deed in *Polarisatie: bedreigend en verrijkend* (RMO, 2009).⁵ En ten tweede de toekomst. Waarom wordt er niet op basis van zulk onderzoek en sociaaldemocratische gedrevenheid vanaf heden een even solide *educatief* programma ontworpen waarmee men die achterstanden te lijf wil gaan en eind 2010 de verkiezingsstrijd openen?

Met een onderzoek, kortom, dat nieuwkomers erbij haalt en hen committeert, en met een krachtig educatief getoonzet programma de straat opgaan en daarvan de kiezers zien te

overtuigen – dát zou geëngageerde critici meekrijgen. Zonder die verdomde angst voor de publieke opinie. "De kuil van Wilders" kopte *de Volkskrant* van 12 maart boven een artikel dat de niet malse kritiek weergaf van de voormalige PvdA-fractievoorzitter van de Tweede Kamer, Jacques Wallage.

Onder sociaal-democraten is er een jaar lang heftig gediscussieerd over de conceptresolutie. Bijna vierhonderd amendementen zijn door de partijmolen gedraaid voordat er een aangepast voorstel kwam dat het congres van 14 maart nagenoeg ongeschonden haalde. Nog een paar scherpe kantjes werden er toen bijgeslepen. De PvdA hoopt dat het *integratie-pijnpunt* nu eens afgesloten is. Terecht?

't Leken drie fanfares die de vorige maanden ons pad kruisten. *Tegelijk* kwamen ze uit verschillende richtingen het dorpsplein Nederland op. De WRR, de Onderwijsraad en de PvdA. Ze brachten hun muziek ten gehore, onbekommerd door elkaar heen spelend, zonder die ene dirigent die de boel een beetje coördineerde. Ik moest denken aan de Amerikaanse componist Charles Ives die deze meestertruc aan het begin van de vorige eeuw uithaalde, de economische crisis van 1929 stond op uitbreken. Ik doel op zijn *Putnam's Camp*, een even klassiek als avant-garde patchworkje van zes minuten met vrome *hymns*, marsen, volksdeuntjes en *patriotic tunes*, parallel aan en door mekaar, en het loopt nog goed af ook. Je weet niet wat je hoort, of juist weer wel.

De tonen en de ondertonen van de drie nota's verschilden behoorlijk:

- de omvangrijke schooluitval in vooral het (v)mbo door een vroegtijdige én een sociaal-etnische selectiviteit ...
- ... een drama dat een pedagogische ontferming over de overbelaste drop-outs vraagt in de vorm van een nieuw type school, de plusschool, benevens enige bemoeizucht achter de voordeur;
- de nodige kwalificatie én socialisatie die het onderwijs moet bieden, een taak die "uitgebreid onderwijs" vereist, vroeger tweedekansonderwijs, verheffing, levenslang leren geheten;
- een decennialang uiterst bescheiden overheidsbeleid inzake het onderwijs ...
- ... dat onvoldoende gecompenseerd wordt door private financiering;
- een tekortschietende openbare waardering voor het onderwijs;
- een sociaal-democratische partij, vanouds de drager van ideeën als verheffing en emancipatie, maar die daarin tekortschiet en ...
- ... die, naar de geest van de tijd, ook kranig meent te moeten normeren en confronteren wat betreft het nieuwe-Nederlanders-vraagstuk.

Over de *kredietcrisis* reppen de drie documenten niet. Dat kan zijn oorzaak vinden in de omstandigheid dat er van de heftige economische neergang nog geen

sprake was toen de WRR, de Onderwijsraad, en de PvdA en de *S&D*-auteurs hun teksten schreven. Dat lijkt me geen verzachtende omstandigheid. Als we niet uitkijken wordt de economische crisis verdiept door de educatiecrisis. De economische crisis moet te lijf worden gegaan met forse investeringen in het onderwijs. Er dreigt bovendien een stevige jeugdwerkloosheid, net als in de jaren tachtig. Eerst investeren, en na afloop van de crisis bezuinigen we wel weer, zei Wouter Bos ten tijde van het congres, tijdens die schrijnend lang durende kabinetsonderhandelingen over de aanpak van die crisis. "Voor mij zit het kapitaal van Nederland in de banken van mijn klaslokaal", luidde eind 2008 heel bondig een ingezonden brief van een Haagse leraar in *de Volkskrant* – toen duidelijk werd dat de Amerikaanse kredietcrisis ook ons land zou aandoen. President Barack Obama rekt investeringen in het onderwijs prompt tot één van zijn topprioriteiten. Federaal steekt hij 150 miljard dollar extra in het onderwijs.

Obama lijkt zich bewust van de ernst die Andreas Schleicher in 2006 verwoordde in zijn rapport *The Economics of Knowledge*. Deze OESO-onderzoeker wijst op het Finse onderwijsmodel, dat "hoge verwachtingen" voorbeeldig verbindt met "stevige *support systems*". Zware investeringen in de kenniseconomie, van *pre-school* tot en met hoger onderwijs, zijn volgens Schleicher nodig om de wereldeconomische concurrentie bij te kunnen houden, om voor betere

BOOKS

banen en betere volkshuisvesting te zorgen én om effectief te kunnen vechten tegen multiculti-ressentiment.

Er zitten elementen in het voortijdig schoolverlaten die twee of drie generaties nodig hebben om opgelost te worden. Onderwijsproblemen zijn een uitdrukking van een langdurige tweedeling in onze maatschappij. O, wat zou ik graag meemaken dat het gevoel van noodzaak om de crisis in de kenniseconomie aan te pakken net zo groot wordt als bij de kredietcrisis. Wat zou het geweldig zijn om avondvullende tv-programma's te zien en te horen over geheime weekendsessies in Brussel van EU-ministers over het onderwijs en de kenniseconomie, gevolgd door miljardeninjecties. Om omvallende scholen te redden.

NOTEN

- 1 Voor een verslag van die studiedag zie <http://www.scienceguide.nl/pdf/Notten200902.pdf>.
- 2 Een recent rapport dat zich beperkt tot de Rotterdamse succes- en faalfactoren in het vmbo: Severiens & Versteegen (2007).
- 3 De cijfers komen van Henriette Maassen van den Brink (2004). De eer van het startschot van deze onderwijsbezuinigingen komt overigens onderwijsminister Wim Deetman (1982–1989) toe. In 2003 zou deze politicoloog in een studentenvakbondsblad zijn beleid verdedigen met het argument dat “[d]e

maatregelen van nadien (...) veel slechter [waren]”.

- 4 Drie recente artikelen in de bijlage *Opinie & Debat* van *NRC Handelsblad* van 28 februari/1 maart 2009, 1–3, ondersteunen die nul-analyse: Robbert Dijkgraaf, “Nederland is nu nog een kennisland. Maar dat duurt niet lang meer”, Gerdien de Jong, “Hoe reageert het kabinet? Het kortte verder op kennis”, en Herman Philipse, “Toptalent komt niet meer hierheen”.
- 5 De verkorte versie van zijn toespraak bij die gelegenheid ('Polarisatie mijden is links onwaardig') is te vinden in *de Volkskrant* van 4 maart 2009.

LITERATUUR

- Maassen van den Brink, H. (2004). *De maat der dingen*. Kohnstamm lezing. Amsterdam: Vossiuspers UvA, 2004, 13. Retrieved from <http://www.google.nl/search?hl=nl&q=maassen+van+den+brink+maat+dingen&meta=>.
- Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling. (2009). *Polarisatie: bedreigend en verrijkend*. Amsterdam: SWP.
- Schleicher, A. (2006). *The Economics of Knowledge: Why Education is Key for Europe's Success*. Brussels: Lisbon Council. Retrieved from http://news.bbc.co.uk/2/shared/bsp/hi/pdfs/13_03_06_economics_of_knowledge.pdf.

Severiens, S. E., & Verstegen, D. M. L. (2007). *Succes- en faalfactoren in het vmbo. Verklaringen voor vmbo-schoolloopbanen in de Rotterdamse regio. Resultaten van drie jaar onderzoek.* Rotterdam: Risbo/Erasmus Universiteit. Retrieved from <http://risbo.org/~rapport/>

[s&f%20VMBO%20rapport%2005-06%20versie%2010.pdf](#).

Winsemius, P., Tiemeijer, W., Berg, M. van den., Jager-Vreugdenhil, M., & Reekum, R. van (2008). *Niemand houdt van ze...* Kohnstamm lezing. Amsterdam: Vossiuspers UvA.